

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

Syrien (50)

110

Mänskliga rättigheter i Syrien 2002

1. Sammanfattning av MR-läget

Även om regimens karaktär synes något mindre hård för under Bashar al-Assad har inga konkreta förbättringar i respekten för mänskliga rättigheter skett under 2001-2002.

Människor vågar förvisso tänka och tala något mera fritt än tidigare. Undantagstillstånd råder dock alltjämt och säkerhetstjänsterna fortsatt verksamma och inflytelserika. Samtidigt som en stort antal politiska fångar har släppts sedan Bashar al-Assad kom till makten sommaren 2000, har nya politiska arresteringar ägt rum. Hot och intimidering av journalister, liksom MR-aktivister och advokater, som arbetat för de nämnda oppositionella har ökat. En skärpt presslag har införts. Regimen har gjort tydligt att inga politiska aktiviteter som ifrågasätter eller syftar till att ändra rådande system kommer att tolereras.

Bashar al-Assads starka betoning på modernisering av ekonomin och tydliga vilja att öka kontakterna mellan Syrien och omvärlden inom en rad områden, så som handel, utbildning och kultur bidrar till att skapa en mer fri och öppen atmosfär, som på sikt i bästa fall kan verka positivt på förutsättningarna för reformer med bäring på bl.a. respekten för mänskliga rättigheter.

Under hösten 2002 har domarna mot de tio ledande oppositionella – varav två parlamentsledamöter - fallit. Domarna som blev oväntat hårda (i vissa fall fängelse i upp till tio år) befäster den tillbakagång för de mänskliga rättigheterna som kännetecknat utvecklingen i Syrien sedan nedslaget februari 2001 mot den endast svagt utvecklade oppositionsrörelsen.

EU har noga följt utvecklingen och i den mån det varit möjligt följt rättegångarna mot de tio oppositionella. Flertalet ägde dock rum i säkerhetsdomstolar till vilka EU:s representanter nekades tillträde. EU gjorde också under året en rad uttalande med anledning av arresteringarna och domarna mot de tio oppositionella.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala MR-konventionerna

Av de centrala MR-konventionerna har Syrien ratificerat följande:

- konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (men inte de fakultativa protokollen)
- konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
- rasdiskrimineringskonventionen
- barnkonventionen
- kvinnodiskrimineringskonventionen ratificerades genom särskilt president dekret i oktober 2002 (oklart om parlamentet måste ratificera).

- Per den 27 oktober 2002 har Syrien genom ett särskilt presidentdekret även öppnat för ratificeringen av två tilläggsprotokoll till barnkonventionen (CRC-OP-AC och CRC-PO-SC) med bäring på barn i väpnad konflikt och sexuell exploatering av barn.

Syrien har gjort en generell reservation till barnkonventionens artiklar i den mån de inte är i överensstämmelse nationell lagstiftning och shariarätten, särskilt i förhållande till artiklarna 14, 20 och 21. Syrien har även gjort en generell reservation till CEDAW i den mån dess artiklar inte står i överensstämmelse med sharia och nationell lagstiftning.

I mars i 2001 tog MR-kommittén upp Syriens andra periodiska rapport (den första på 17 år – den skulle ha inlämnats 1984) till behandling. Kommittén välkomnade rapporten men beklagade förseningen och bristen på information om MR-situationen i Syrien.

Kommittén uttryckte fortsatt oro vad gällde bl.a. det sedan 38 år gällande undantagstillståndet, brister i syrisk lagstiftning som sätter konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter på undantag, dödsstraff, försvinnanden och utomrättsliga avrättningar, avsaknaden av självständiga MR-organisationer, förekomsten av tortyr i fängelser, långvariga fängelsevistelser utan rättegång och dom, samt förekomsten av sk säkerhetsdomstolar där rättssäkerheten bedöms som undermålig. Kommittén tog även upp kvinnans och kurdernas situation. Innehållet i den syriska officiella rapporten står i bjärt kontrast till rapporter från andra oberoende källor.

Rapportering under rasdiskrimineringskonventionen var länge försenad men 1998 inlämnade Syrien en sammanfattande rapport. Denna behandlades av kommittén i mars 1999. I sin kommentar uttrycker kommittén bl.a. oro över situationen för de statslösa kurderna i Syrien (se nedan).

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Trots att den syriska konstitutionen skyddar grundläggande fri- och rättigheter kränks dessa systematiskt. Kränkningarna sker under de undantagslagar som, med hänvisning till krigstillståndet med Israel, hot från fundamentalistiska grupper etc., varit i kraft sedan 1963.

Kränkningarna begås bl.a. av de många säkerhetstjänsterna, som opererar oberoende av varandra och utanför rättslig kontroll.

Utomrättsliga avrättningar/politiska mord, vilket inte varit okända fenomen tidigare i Syrien, har, enligt vad som är känt, inte förekommit de senaste åren. Personer arresteras alltjämt utan att deras anhöriga informeras om detta.

Tortyr utövas systematiskt trots att såväl konstitutionen som flera regler i kriminallagen stadgar straff för förövare. Tortyr utövas av den vanliga polisen men framför allt av säkerhets-tjänsterna. Ett av de mest ökända fängelserna Tadmor (Palmyra), där ett stort antal politiska fångar tidigare hållits (och gått under) har nu stängts (åtminstone de delar som tidigare hyste civila fångar). Politiska fångar hålls nu istället i andra fängelser, bl.a. i Sednaya och Adra.

Tortyr förekommer främst i samband med gripande och förhör, men förhållandena i fängelserna, särskilt för politiska fångar är ofta grymma och förnedrande. Det skall dock framhållas att de tio ledande oppositionella som fängslades under hösten 2001 enligt uppgift hålls under relativt drägliga förhållande materiellt sett.

Även om det enligt (obekräftad) uppgift skall ha utgått en order från president Bashar al-Assad om att tortyr och misshandel i fängelser/häkten måste dämpas finns det alltjämt få tecken på att konkreta åtgärder vidtages för att förändra situationen och bekämpa tortyr och förnedrande behandling. Rädslan (och risken för påföljder) för polis och säkerhetstjänsterna är också sådan att människor tvekar att rapportera brott.

4. Dödsstraff

Den syriska strafflagen stadgar dödsstraff för bl.a. mord, sexual- och sedlighetsbrott samt vissa narkotika- och ekonomiska brott. Verkställigheter offentliggörs inte regelmässigt och det är därför svårt att avgöra exakt i vilken omfattning dödsstraff tillämpas. Några dödsstraff i säkerhetsmål är ej kända. Sannolikt har två personer avrättats under 2000. Inga uppgifter om avrättade under 2001 och 2002 har förekommit. Det finns ingen offentlig diskussion rörande dödsstraff.

5. Rättssäkerhet

Konstitutionen stadgar ett oberoende rättssystem men de två säkerhetsdomstolarna (Supreme State Security Court, SSSC, och ekonomiska säkerhetsdomstolen) kan inte betraktas som oberoende i förhållande till den verkställande makten. Säkerhetsdomstolarna är inrättade under undantagslagarna och omfattas inte av konstitutionens regler om den tilltalades rättigheter. Rättegångarna som hålls i dessa säkerhetsdomstolar uppvisar stora brister i rättssäkerhet.

De flesta av de tilltalade i mål som prövas av SSSC har varit frihetsberövade under längre tid utan juridisk prövning när deras mål kommer upp. Det är vidare vanligt förekommande att personer som dömts för otillåten politisk verksamhet hålls kvar trots att strafftiden löpt ut, eller efter det att domstol beslutat om deras frisläppande.

SSSC rättegångar offentliggörs inte och processen är inkvisitorisk och mycket summarisk.

Försvarare ges inte tillfälle att träffa den tilltalade eller att ta del av åtalsakten före rättegången. Som regel tillåts inte muntligt försvar (undantag i de ovan nämnda politiska dissidenternas fall, varav åtta av de tio fallen prövades i SSSC). Frikännanden förekommer i ett fåtal fall, men som regel utdöms långa straff utan proportion till åtalpunkterna.

Brottsrubriceringarna är i regel alltför generella för att möjliggöra en prövning med rimlig grad av rättssäkerhet och bevisprövningen följer inte godtagbar standard. Domstolen tar inte hänsyn till påståenden om att bekännelser framtvungats under tortyr. En dom i SSSC kan inte överklagas men påföljden granskas av inrikesministern som kan fastställa, ogiltigförklara eller ändra domen. Likaså kan presidenten ingripa i gransknings-förfarandet.

Även processen i Ekonomiska Säkerhetsdomstolen, en specialdomstol för brott mot valutalagstiftningen och andra finansiella regleringar präglas av bristande rättssäkerhet.

De vanliga domstolarna ger sken av oberoende men både personliga kontakter och mutor uppges förekomma i relativt hög grad. Rättegångarna i civila domstolar lever inte heller upp till internationella rättsstandarder.

6. Personlig frihet

Godtyckliga frihetsberövanden förekommer men antalet har minskat i jämförelse med de omfattande arresteringar som ägde rum under 80-talet. Detta kan ses som ett positivt tecken, men torde delvis bero på effekterna av en långvariga politiska repression snarare än en förbättring i rättssäkerheten. Intimidering och hot från säkerhetstjänsten mot oliktankande leder till "önskat resultat", utan att arrestering behöver ske. Ökade insatser mot terrorism sedan 11/9 har sannolikt bidragit till att öka antalet godtyckliga arresteringar under 2002.

Gripanden sker främst genom de olika säkerhetstjänsternas försorg. Den gripne hålls i regel frihetsberövad under lång tid, ofta utan möjlighet till kontakter med omvärlden och utan åtal eller rättegång.

Antalet människor som alltjämt är fängslade p.g.a. utövande av sina fri- och rättigheter är svårt att uppskatta. Efter ett flertal amnestier under 2001 och 2002 har antalet minskat betydligt men det finns inga säkra siffror.

Utvecklingen under 2001 och 2002 har visat att de förhoppningar om ökad politisk frihet som föddes i samband med Bashar al-Assads maktövertagande sommaren 2000 har kommit på skam. Trots att en öppnare politisk atmosfär infunnit sig – människor vågar numera uttrycka sina åsikter relativt fritt – står det också klart att regimen inte accepterar någon form av politisk aktivitet som ifrågasätter rådande system.

Samtidigt som ett stort antal politiska fångar frisläpptes under 2001 skedde nya arresteringar på politiska grunder. Ett tiotal oppositionella - inklusive Syriens kanske mest kände dissident, tillika ledare för det förbjudna kommunistpartiet, Riad al-Turk - arresterades i samband med ett omfattande nedslag mot icke tillåten politisk aktivitet under sommaren/hösten 2001. Dessa dömdes, bl.a. av säkerhetsdomstol, till olika långa fängelsestraff under hösten 2002. Somliga fick straff på tio år för otillåten politisk verksamhet. Riad al-Turk släpptes dock ur fängelse den 16 november 2002, efter att ha avtjänat halva strafftiden. Frisläppandet var på direkt order av presidenten.

Likaså förekommer hot och intimidering av olikstänkande i försök att hindra dessa från att uttrycka och sprida sina åsikter. Även advokater som försvarat olikstänkande har utsatts för hot. En av de ledande advokaterna – tillika ledande personlighet i en av de många MR-grupper som startades under 2000- i nämnda rättegångar har utsatts för påtryckningar och nu lämnat Syrien.

Syriska medborgare måste ha tillstånd för resor utomlands, vilket ibland nekas personer av politiska skäl. Resor till Israel är förbjudet och syriska medborgare som misstänks för att ha besökt Israel kan ställas inför rätta och utländska medborgare med israeliska stämplor i passet nekas inresa. Palestinier från Gaza och Västbanken förnekas oftast inresa i Syrien. Personer med palestinskt eller irakiskt ursprung, trots att de innehar medborgarskap i annat land, har ofta svårt att resa såväl in som ut ur landet.

En far kan från regeringen begära reseförbud för ogifta döttrar och en make kan på samma sätt begära reseförbud för sin hustru.

7. Straffrihet

Som nämns ovan bryter säkerhetstjänsterna och polis systematiskt mot de mänskliga rättigheterna och i väldigt få fall – om i några – får detta något rättsligt efterspel. Generellt sett råder det en kultur av straffrihet bland de ledande skikten (dvs främst inom säkerhetstjänsten och militären).

Korruptionen är därtill omfattande och bidrar till att lagar sätts ur spel. Bristen

på "rule of law" inverkar tveklöst negativt på det syriska samhället, såväl socialt som ekonomiskt.

8. Yttrande- och mediafrihet

Konstitutionen garanterar rätten att uttrycka sig fritt i tal och skrift. I praktiken är dock yttrande-, press- och föreningsfriheten allvarligt inskränkt. Regeringen kontrollerar i stort sett all inhemsk media och ingen kritik mot statsbärande institutioner, inklusive presidenten och hans familj tillåts. En större öppenhet för diskussion om ekonomiska frågor, liksom korruption har dock kunnat förmärkas.

Utländska medier är ibland föremål för viss censur. Parabolantennor för mottagning av satellit-TV är i praktiken tillåtna. Politisk censur av film och annan kultur förekommer.

2001 infördes en ny presslag som förvisso öppnar upp för privata media samtidigt kraftigt begränsar press- och mediafriheten. Lagen förbjuder publicering av information som anses kunna skada den "nationella säkerheten, samhällets enighet, arméns säkerhet, respekten för landet och landets ära och den syriska ekonomin". Inga publikationer som kräver ändringar i konstitutionen med hjälp av "icke-konstitutionella" metoder och/ eller manar till civil olydnad tillåts under den nya lagen. Journalister och publicister som bryter mot lagen riskerar fängelsestraff på upp till tre år, samt böter på upp till 21,000 USD. Därtill har myndigheterna rätt att stänga berörd tidning/förlag.

Uppgifter gör gällande att journalister utsätts för ökade hot och av säkerhetstjänsten. Utländska media har svårt att få visum/licens för sina korrespondenter att verka i Syrien. Detta gäller såväl BBC, som AFP, vars korrespondent nekades förlängd presslicens och därmed fick lämna Syrien under 2001. Enligt uppgift verkar informationsministeriet för att utländska media tillsätter syriska journalister i syfte att kunna påverka dessa i större utsträckning.

Sammanlutningar – politiska och andra- som inte är sanktionerade av staten eller det statsbärande Baathpartiet förekommer i mycket liten utsträckning. Tillstånd krävs för all föreningsverksamhet. Tillåtna möten bevakas regelmässigt av säkerhetstjänsten.

Grupper som ägnar sig åt områden som anses mindre känsliga, så som kvinnors och barns rättigheter, och välgörenhet av olika slag, har haft möjlighet att verka under en längre tid. Det saknas dock enskilda organisationer i egentlig mening. Lagen förutsätter inte något skydd eller stöd för denna typ av strukturer. Utländska NGO:s har traditionellt sett haft mycket svårt att få tillstånd att

verka i Syrien. Därför finns det idag endast ett mycket litet antal utländska NGO:s på plats. De som finns arbetar med kvinnor, barn och sociala frågor.

Syrien har ett sekulärt styre och saknar statsreligion (konstitutionen stadgar dock att presidenten skall vara muslim). Religionsfriheten är fastslagen i konstitutionen och inskränks i stort sett inte i annat än vad som följer av den allmänna bristen på yttrandefrihet. Mission är visserligen inte förbjudet i lag men uppskattas inte av myndigheterna. Jehovas Vittne är förbjuden sedan 1964 och betraktas som en sionistisk organisation. Fredagsböerna övervakas i regel säkerhetstjänsten. Samtliga religiösa samfund måste vara registrerade hos regeringen.

Det syriska telebolaget, STE, erbjuder internetservice, som dock alltjämt har en begränsad geografisk spridning. Marknaden växer dock relativt snabbt. Internet, liksom mobiltelefonin, kontrolleras och en del hemsidor blockeras.

Rätten att bilda fackföreningar garanteras av konstitutionen. I praktiken kan dock inte arbetstagare organisera sig i från staten oberoende fackföreningar. Alla fackföreningar måste tillhöra det enda centrala förbundet "General Federation of Trade Unions". Denna domineras i sin tur av det statsbärande partiet. Strejkrätten är en chimär och de få tillfällen där strejker har varit förestående har det slutat med arresteringar och ingripanden från säkerhetstjänsten.

9. De politiska institutionerna

Även om den syriska staten till det yttre besitter vissa demokratiska institutioner, så som ett parlament, ligger i praktiken all makt hos presidenten och en liten krets rådgivare, vilket gör att alla politiska och ekonomiska beslut i stort sett fattas utan medborgerlig insyn och inflytande.

Presidentval äger rum vart sjunde år. I juli 2000 valdes Bashar Al-Assad till sin fars efterträdare (med 97% av rösterna) och intog därefter också en rad andra höga poster inom både militären och det statsbärande Baathpartiet. Flera av cheferna för säkerhetstjänsterna och armén sitter även på höga poster inom Baathpartiet.

Parlamentet består av 250 ledamöter som väljs i direkta val vart fjärde år. Det senaste valet ägde rum i november/december 1998. Enligt konstitutionen är Baathpartiet det styrande partiet och garanterat majoritet i parlamentet och andra viktiga statliga institutioner.

Förutom Baathpartiet finns sex andra godkända parter som tillåts delta i parlamentsvalen. Dessa ingår tillsammans med Baathpartiet i den Nationella Progressiva Fronten som är garanterad 2/3 av parlamentsplatserna. 1/3 av

parlamentets platser är sedan 1990 reserverade för oberoende - men av statsmakten godkända - kandidater.

Parlamentet tar inga egna initiativ och dess roll är begränsad till att ge synpunkter på regeringens lagförslag. Fram till arresteringen av oppositionella – varav två parlamentsledamöter - under hösten 2001 förekom i ökad utsträckning kritik mot den ekonomiska politiken och efter Bashar Al-Assads makttillträde även (begränsad) kritik mot det politiska systemet. Varken president- eller parlamentsvalen kan betraktas som fria och rättvisa.

Kvinnor deltar utan formella restriktioner i det politiska livet men endast 26 av 250 parlamentsledamöter är kvinnor.

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Diskriminering i arbetslivet är med regionala mått mätt ett mindre problem i Syrien. Palestinier och kurder (med undantag för statslösa kurder och i viss mån judar) liksom olika religiösa och etniska grupper hävdar sig väl på arbetsmarknaden och åtnjuter samma rättigheter som alla syrier i gemen. Lagen förutser samma lön för kvinnliga och manliga arbetstagare. Dock verkar en del andra lagar som inte ger kvinnan samma rättigheter som män, t.ex. pensioner och andra sociala rättigheter, negativt på kvinnans roll i arbetslivet.

11. Rätten till bästa uppnåelig hälsa

Enligt UNDP:s Human Development Report för 2002 allokerar Syrien 0,9 % av BNP (1998) till hälsosektorn. Bashälsovården har gjorts tillgängliga till stora delar av befolkningen men kvalitén är inte alltid tillfredsställande. Syrien har dock i samarbete med UNICEF lyckats väl med ett antal vaccinationsprogram och har uppnått en god täckning (ca 95%) v.g. vaccination av ettåringar mot TBC och mässling. Likaså har befolkningen i stort god tillgång till grundläggande mediciner (85-90%) enligt UNDP:s statistik. Mer kvalificerad vård erbjuds av privata sjukhus i större städer, men till en hög kostnad.

12. Rätten till utbildning

Enligt UNDP:s Human Development Report 2002 allokerade regeringen ca 13-14 % av statsbudgeten till utbildning åren 1995-97. Analfabetism är relativt låg. Andelen läskunniga bland befolkningen över 15 år uppgår till ca 75 %. Läskunnigheten bland ungdomar är ca 90%.

Utbildningssystemet behöver generellt sett reformeras. Läroplanen är omodern och i statliga skolor är klasserna ofta överfulla. Sexårig skolgång är obligatorisk och ytterligare sex år är frivilliga och avgiftsfria.

Ett problem finns bland unga kvinnor på landsbygden där ett stort antal flickor (i vissa områden upp mot 30-50%) hoppar av skolan i mycket tidig ålder. Många av dessa flickor gifts bort. Problemet har dock uppmärksammats av de

syrisk myndigheterna som inlett ett samarbete med UNICEF för att försöka förbättra situationen för dessa kvinnor/flickor.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

BNP per capita om ca 1000 USD/år är bland de lägsta i regionen. Dock hamnar Syrien på en bättre sammanslagen placering enligt HDI (Human Development Index) i UNDP:s Development Report för 2002. Klyftorna i det syrisk samhället torde vara mindre än i flertalet grannländer. Samtidigt som Syriens planekonomiska modell bidragit till att skapa ett minimum av välfärd för en majoritet av befolkningen har bristen på utvecklingen också bidragit till en relativt låg standard över lag. Den centralstyrda ekonomin har också parats med en långtgående korruption som över tiden berikat en liten och inflytelserik nomenklatura.

14. Kvinnans ställning

Kvinnans situation i Syrien är med regionala mått mätt god och kvinnan åtnjuter relativt sett stor frihet och i princip samma förutsättningar som män i arbetslivet. Dock skiftar kvinnas förutsättningar beroende på den socialgrupp hon tillhör, liksom beroende på om hon bor i stad eller på landsbygden. Kvinnans personliga frihet beror också på hur konservativ hennes familj är mht religionen, sociala värderingar och traditioner etc.

Tillämpningen och tolkningen av sharialagen i civilrättsliga frågor verkar i flera fall diskriminerande mot kvinnan. Regler om äktenskapsskillnad är baserad på sharia för muslimer och tolkas så att den diskriminerar kvinnan t.ex. vad gäller rätten till vårdnad av barn samt möjligheten att begära skilsmässa. Mannen kan vägra kvinnan skilsmässa medan samma rätt inte finns för kvinnan. Det finns inga skyldigheter för mannen att betala underhåll till kvinnan efter skilsmässa eller rättigheter för kvinnan att erhålla någon egendom som införskaffats under äktenskapet. Detta gör i praktiken att kvinnan ofta väljer att inte försöker begära skilsmässa då hon därmed skulle ställas på bar backe. Däremot måste mannen betala en med kvinnans föräldrar överenskommen summa i form av hemgift varav hälften utfaller vid eventuell skilsmässa. Genom denna hemgift kan således föräldrar styra valet av sonhustru.

Enligt lag förlorar kvinnan vårdnaden av sonen från det han fyller nio år och av dottern från det hon fyller 12 år.

Kristna omfattas inte av sharialagens regler om äktenskap, vårdnad, däremot vad gäller arv. De omfattas av kanoniska rätten vilket betyder vissa inskränkningar vad gäller rätten för kvinnan att söka äktenskapsskillnad.

Arvsrätten bygger på sharia för samtliga medborgare och tolkas så att kvinnor endast ärver hälften jämfört med manliga arvtagare.

En far kan från regeringen begära reseförbud för ogifta döttrar och en make kan på samma sätt begära reseförbud för sin hustru.

Kvinnor är inte diskriminerade vad gäller rätt att äga eller bruka mark.

Hedersmord förekommer men i vilken utsträckning är inte känt. Allmänt är uppfattningen bland insatta utländska och syriska observatörer att hedersmord är mindre vanligt i Syrien än i regionen i stort. Ämnet är dock tabubelagt och många gånger klassas hedersmord dråp eller olyckshändelser etc. I likhet med andra länder i regionen förutser lagstiftningen strafflindring vid hedersmord.

Våld mot kvinnor förekommer men tillförlitlig statistik saknas. Flertalet fall av våld och våldtäkt mot kvinnor rapporteras inte. Skamproblematiken, som utgör ett icke oväsentligt inslag i kulturen, gör att våldtäkter sällan anmäls. Lagen förutser straffrihet för män som gifter sig med den kvinna de våldtagit. Det är inte ovanligt att flickor/kvinnor i lägre socialgrupper som utsatts för våldtäkt inte ser någon annan utväg än att gifta sig med förövaren.

15. Barnens rättigheter

Flickor och pojkar har enligt lagen samma rättigheter till utbildning och hälsovård. På landsbygden verkar sociala värderingar och traditioner negativt på flickors möjlighet till utbildning och arbete (se ovan).

Barnprostitution är sällan förekommande men återfinns i viss utsträckning bland föräldralösa barn. Misshandel av barn är inte heller vanligt förekommande. Lagen talar om behovet av att skydda barnet och stadgar höga straff för barnmisshandel. Dock råder undermåliga förhållanden för barn i fängelseliknande "detention centers" där ofta föräldralösa och marginaliserade barn med sociala problem hamnar. Flickor som rymt hemifrån/hamnat i kriminalitet är än mer utsatta i dessa institutioner. Många av de hamnar också i prostitution som äldre.

Frågor som rör incest och barnprostitution är tabubelagt och Syrien deltog t.ex. inte i världskongressen mot sexuell exploatering av barn med hänvisning till att problemet inte förekom i Syrien. President Bashar al-Assad har dock i oktober 2002 genom ett presidentdekret iscensatt en process mot en ratificering av tilläggsprotokollet rörande sexuell exploatering av barn.

Syrisk lagstiftning anger minimiåldern för arbete till 18 år och förbjuder all form av arbete under 12 år. Föräldrarnas tillstånd krävs dock för arbete under 16 års ålder. Men lagen förbjuder inte barnarbete inom den privata sektorn och lagens efterlevnad är dålig. Barnarbete är därför utbrett, inte minst bland fattigare familjer och på landsbygden.

Allmän värnplikt gäller från 18 år.

16. Olika befolkningsgruppers situation

Även om kurderna, som utgör ungefär 10% av befolkningen, inte är utsatta för direkt förföljelse, måste de betraktas som diskriminerade. De åtnjuter inte fulla minoritetsrättigheter - kurdiska får t.ex. inte användas som undervisningsspråk och deras kulturella uttryck begränsas.

Ca 200 000 – 250 000 kurder lever idag som statslösa efter att dåvarande syrisk regeringen på 60-talet, i en arabiseringskampanj i norra delen av landet, framtog runt 120.000 kurder deras syrisk medborgarskap. Dessa och deras barn saknar idag en rad rättigheter. De kan t.ex. inte erhålla pass och har inte rätt att rösta eller att äga fast egendom, inte heller rätt att till statlig tjänst och förhindras att utöva vissa yrken. En statslös kurdisk man äger heller inte formell rätt att gifta sig med en syrisk kvinna.

De många religiösa minoriteterna i Syrien har rätt att utöva sin religion och det finns få bevis på förföljelse eller diskriminering på religiösa grunder. De mycket få judar som fortfarande lever kvar i Syrien har vissa restriktioner vad gäller deltagande i det politiska livet då de t.ex. saknar rösträtt. Judar gör inte heller militärtjänst. Judarna har en egen primärskola som undervisar i judendom.

Arabiska är det officiella språket i statliga skolor men undervisning tillåts i sk liturgiska språk så som armeniska, hebreiska och arameiska.

17. Homosexuellas situation

Homosexualitet är förbjuden i lag. Det råder inte heller accept för homosexualitet bland allmänheten. Det bedrivs dock ingen aktiv förföljelse av homosexuella från myndigheternas sida.

18. Flyktingars rättigheter

Syrien har inte ratificerat 1951 års flyktingkonvention. Främsta orsaken är avsaknad av lösning på palestina konflikten och de palestinska flyktingarnas rätt till återvändande. Syrien har en långtgående policy att tillåta alla araber inresa i landet och härbärgerar förutom ca 400 000 palestinier troligen ca 40 000 – 50 000 andra flyktingar (från Irak, Algeriet, Tunisien, Jemen, Sudan och Somalia samt andra arabländer).

När det gäller inresa för irakier från norra Irak krävs det att dessa är "sponsrade" antingen av en syrisk medborgare eller ett irakiskt kurdiskt oppositionsparti med representation i Syrien.

Enligt UNHCR finns det åtminstone 20.000- 30.000 irakier i landet, medan inofficiella källor talar om så många som 100.000 irakier.

I de enskilda fall där myndigheterna - oftast på politiska grunder eller av sk säkerhetsskäl - inte vill acceptera en "asylsökande" som UNHCR bedömer ha skyddsbehov, sänds personen som regel inte tillbaka utan UNHCR tillåts ordna "resettlement" i ett tredje land.

Palestinierna som utgör den överväldigande majoriteten av flyktingarna åtnjuter alla medborgerliga rättigheter, förutom rösträtt och vissa inskränkningar i rätten att äga fast egendom(jordbruksmark t.ex.).

19. Funktionshindrades situation

Syrisk lagstiftning skyddar visserligen handikappade från diskriminering och strävar efter integrering t.ex. på arbetsmarknaden, men sociala mönster skapar en svåröverkomlig segregering. Personer med handikapp göms ofta undan från det allmänna livet. Syriska myndigheter har dock varit mottagliga för stöd från FN-organ eller bilateralt för projekt inom handikappområdet.

20. Oberoende MR-organisationer

Avsaknaden av självständiga MR-organisationer påpekades i samband med att Syriens andra periodiska rapport togs upp till behandling i mars 2001 i FN:s kommitté för mänskliga rättigheter.

I samband med att ett mer tillåtande politiskt klimat infann sig efter Bashar Al-Asads maktövertagande etablerades ett antal fristående MR-organisationer/grupper. Flertalet av dessa utgjordes av löst sammansatta grupper om en handfull personer. Grupperna hade dock lite tid att etablera sin verksamhet innan nedslaget mot oppositionen inträffade i februari /mars 2001. De personer som var aktiva i dessa (enligt lag förbjudna) sammanslutningar utsätts nu för intimidering och hot från säkerhetstjänsten. Flera av de aktiva är advokater, som nu till följd av sitt engagemang för de fängslade oppositionella har uteslutits ur advokatsamfundet och därtill själva blivit föremål för förhör, arresteringar etc.

21. Fältverksamhet

FN:s särskilda organ för palestinska flyktingar, UNRWA (UN Relief and Works Agency) är verksamt i Syrien liksom UNHCR, UNICEF och UNDP. Endast UNICEF har egentligen lyckats bedriva en MR-relaterad verksamhet med bl.a. informationskampanjer, sociala projekt för utsatta barn, seminarier för representanter för polismyndigheter och domstolar rörande barns rättigheter etc. ICRC finns representerade i Syrien med anledning av den israeliska ockupationen av Golanhöjderna men tillåts inte besöka fängelser. ICRC har organiserat aktiviteter för ökad kunskap om internationell humanitär rätt. EU har ännu inte genomfört något MR-projekt i egentlig mening. Projekt som stödjer reformer i stort, t.ex. inom statlig förvaltning och utbildningsväsendet pågår.